

INTERVJU

Piše: **Marko FANČOVIĆ**

Pulski sa(n)jam knjige dogurao je, eto, i do svoje 18. godine. Hoće li izaći na izbore, i za koga će glasati? No, šalu na stranu, čini se da je jedan od najvećih sukoba naše političke scene onaj kulture protiv nekulture, pismenosti protiv primitivizma, znanja protiv neznanja. Kako po vašem mišljenju stoji naša, pismena, strana u tom sukobu?

Ekipa Sajma skup je individualca koji jednostavno ne mogu biti „vojnici partije“. Dovoljno govori podatak da gotovo nitko od nas nikada nije bio ni u jednoj stranci (neki su bili koji mjesec i pobjegli!). Biti otvoren prema svima koji su kvalitetni u literarnom i kulturološkom smislu podrazumijeva ne osvrtni se na lobije svih vrsta, a pogotovu one političke, ne obzirati se tko je trenutno „in“ a tko „out“. Stvaramo program potpuno autorski i nezavisno, ovisno o temi koju sami odredimo. Poznato je da ni naši najveći financijeri, ni najmoćniji izdavači ne mogu u tom smislu utjecati na nas. Ne vidim neke prave sukobe mišljenja i svjetonazora o kojima govorite. Oni možda postoje, ali samo deklarativno. Kao da je cijela zemlja postala jedna bara u čijoj se mutnoj vodi, ispod površine nešto talasa, ali na površini su vidljivi samo mjehurići. Zdrave polemike nema, sučeljavanja s argumentima također, gotovo cjelokupna javna scena pa tako i ona koju vi nazivate „pismenom“, bavi se ili povlađivanjem, ili pljuvanjem. Ne želimo biti dio toga.

Mislite li da je u svojih 18 godina održavanja Sa(n)jam knjige nešto promijenio u odnosu prema knjizi i kulturi kod nas? Ako jest, što? Ako nije, zašto?

Mislim da je Sajam ostavio trag prije svega u prostoru u kojem je nastao. U Puli i Istri. U Puli je stvorena i sačuvana, zahvaljujući Sajmu, nevjerojatna knjiška publika. Najdraže mi je čuti kad neko od mladih Puležana kaže: Ne mogu zamisliti i ne poznajem Pulu bez Sajma. Tada znam da smo nešto učinili. Ostaviti trag u ljudima i to mladim ljudima, vjerojatno je najveći doseg koji projekt poput ovoga može imati. Na hrvatskoj sceni on je sigurno otvarao bitna pitanja, mijenjao odnos prema autorima, predstavljanju knjige. Modeli predstavljanja autora stvoreni na pulskom sajmu preuzeti su i izvan granica naše zemlje. Ponosni smo na to što je Sajam postao sim-

**MAGDALENA
 VODOPIJA,**
 direktorica Sa(n)jam knjige u Istri

ŽIVIMO U VREMENU KOJE SE PREBRZO KREĆE

Kao da je cijela zemlja postala jedna bara u čijoj se mutnoj vodi, ispod površine nešto talasa, ali na površini su vidljivi samo mjehurići. Zdrave polemike nema, sučeljavanja s argumentima također

bol izvaninstitucionalnog stvaranja, simbol mogućnosti da se potpuno nezavisno, gotovo ni iz čega, stvori zaista velik projekt, priznat i u zemlji i u inozemstvu.

"Stariji brat" Interliber već dulje vrijeme nema zemlju-partnera, dok pulskom "mladem bratu" to dobro ide, s Turskom kao ovogodišnjim partnerom. Koga biste u doglednoj budućnosti htjeli za zemlju-partnera?

Imati zemlju-partnera zahtjevan je pothvat. Treba puno novca, a i potrebno je puno diplomatskog dara. To su uglavnom sigurno financirani programi koji opravdavaju „bilateralne odnose“. Pulski sajam nikada nije imao program u toj kategoriji. Jako rijetko sam, osim na Frankfurtu i djelomično na Leipzigu, vidjela dobar program zemlje-gosta. Uobičajeno ti programi prate volju kulturnih birokrata, rijetko dolaze na takva okupljanja prvoklasni autori, previše je tu politike, što znači i puno kompromisa. U tom smislu pulskom Sajmu nije Turska zemlja-gost, iako smo imali pomoć Veleposlanstva Turske u Zagrebu, kao i stručnih, nakladničkih krugova Turske. Najpreciznije bi bilo reći da je nama ove

godine gost nevjerojatna, bogata i raznolika kultura Turske. Sljedeće godine bit će to ruska kultura.

Veliki broj domaćih čitatelja okrenuo se stranoj knjizi u izvorniku i to je dodatno nagrizlo ionako malo tržište za knjige. Koliko smatrate da su domaći izdavači svojom neažurnošću u praćenju novih književnih trendova, slabom opremom izdanja i sve lošijim prijevodima odbili čitatelje od prevodne književnosti i natjerali ih da se okrenu svedostupnom Amazonu i sličnim online-prodavačima? Koliko je to doprinijelo iznimno teškoj situaciji u kojoj su se našle malobrojne preostale knjižare?

Imamo premalo izdavača i urednika koji su pravi literarni sladokusci, koji čitaju autore u izvorniku i biraju ih na taj način. Većina izdavačkih kuća okreće se top- listama

Dobar je podatak da sve više ljudi u Hrvatskoj može čitati na stranim jezicima. Čitati knjigu u originalu neusporedivo je. S druge strane, imamo premalo izdavača i urednika koji su pravi literarni sladokusci, koji čitaju autore u izvorniku i biraju ih na taj način. Većina izdavačkih kuća okreće se top- listama, a top-liste, to znamo, nikada nisu bile ni odraz kvalitete, ni autentičnosti trenutka. Ovakva situacija sa prijevodnom literaturom nije razrušila knjižare. Teškoj situaciji u knjižarama prethodio je dug proces nemara, favoriziranja trenutne dobiti, nepoštivanja zakonitosti tržišta knjiga. Proces dug deset godina. Na pojedinačne istupe, usamljene alarme nitko se previše nije osvrtao. Sad kad je proces okončan svi plaču i nude pomoć. Klasična priča.

INTERVJU

Volim i sam ritual listanja knjige. Vjerujem, kad e-knjiga bude imala i veći zamah, postojat će dovoljan broj ljudi koji se neće željeti odvojiti od knjige

Sve se više elektronskih čitača vida i kod nas, čak i u javnom prijevozu oni ljudi koji bi nekad držali papirnatu knjigu u ruci sad često čitaju s ekrana. Kakvo je vaše mišljenje o pojavi e-knjiga i koliko će se pulska manifestacija u godinama koje dolaze posvećivati tom ogranku izdavaštva?

Živimo u vremenu koje se prebrzo kreće. Ljudski je opirati se tako brzim promjenama, iako nam iskustvo govori da je najbolje prihvatiti trenutak i neminovnost onog što dolazi. Nemam otpor prema e-knjizi, kao ni moje kolege i sigurno je da će se Sajam prilagoditi vremenu koje je pred nama. Osobno, a nisam jedina, za mene će zauvijek „prava knjiga“ biti ispred svega. U šuštanju listova knjige, u njenom mirisu, u dodiru s posebnim papirom osjetim mir. Tekst otisnut na papiru, ukoričen, drugačije doživ-

ljavam no onaj na ekranu. Volim i sam ritual listanja knjige. Nisam jedina u toj svojoj strasti i vjerujem, kad e-knjiga bude imala i veći zamah, postojat će dovoljan broj ljudi koji se neće željeti odvojiti od knjige.

Jedan nedodjeljeni Kiklop, onaj Nives Celzijus, privukao je više medijske pažnje i ostao zapamćeniji od svih dodjeljenih. Tko je kriv za takvu situaciju – publika novina, urednici u novinama, publika, neatraktivni kulturni djelatnici ili...?

Taj slučaj, ako ga tako mogu nazvati, odraz je trenutka u kojem se dogodio. Ništa više ni manje od toga. Bio je to vrhunac moći medija u Hrvatskoj, vrhunac pristajanja gotovo cijele Hrvatske pa i one, nazovimo je intelektualne, na virtualnu stvarnost koju su mediji kreirali. Moglo se tada ugledati mnoge „intelektualce“ kako čeznutljivo

gledaju prema red carpetu i sjaju reflektora. U pravu ste, baš ništa, kao taj slučaj, nije izazvalo toliku medijsku pozornost prema pulskom sajmu. Ni imena poput Orhana Pamuka i Umberta Eca. Oni su dobili sasvim prosječan prostor u većini naših glasila jer naravno nisu željeli govoriti što jedu i piju, s kim se druže, koja im je top-destinacija za odmor i slične gluposti. U to vrijeme najlakše se stizalo u novine putem indiskretnosti i skandala (što bizarniji to bolji!). Mogla sam tih dana čuti i rečenice poput: „Ma što te briga, glavno da si u novinama.“ Kao da je biti u novinama vrhunac dostignuća nekog čovjeka. Nije ni sada puno drugačije, ali ipak, ljudi su zasićeni takvih sadržaja, malo im je muka u ovoj besparici od hrvatskih jetsetterskih priča i iako žutilo ne blijedi po novinama, rijetko koji skandal ima veći zamah.

I za kraj – ono u zagradama u naslovu pulske manifestacije. Kakvu knjigu vi osobno sa(n)jate?

Odsanjala sam većinu svojih bitnih knjiga. Opet im se vraćam. Uglavnom ponavljam onaj ludi period čitanja između 16. i 25. godine života. Knjige koje su me tada očarale, ne prestaju me očaravati ni sada. **O**